

סדור תפלה - תפלת שחרית

שָׁפַע נְבוּאָתוֹ וְנָתַן, אֶל אֲנָשֵׁי סִגְלָתוֹ וְתַפְאֲרָתוֹ.

סדור תפלה - סדר שלש עשרה עיקרים

ו - אֲנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה. שְׁכַל דְּבַרֵי הַנְּבִיאִים אֲמַת:

רמב"ם פירוש המשניות - מסכת סנהדרין פרק י משנה א

היסוד הששי: הנבואה, והוא שידע אדם שזה מין האדם ימצא בהם בעלי טבעים ממדות מעולות מאד ושלימות גדולה ונפשותיהם נכונות עד שהן מקבלות צורת השכל אחד, כן ידבק אותו השכל האנושי בשכל הפועל ונאצל ממנו עליו אצילות נכבד ואלה הם הנביאים וזו היא הנבואה וזו עניינה, וביאור יסוד זה על בוריו יארך מאד ואין כוונתינו להביא מופת על כל יסוד מהם, וביאור מציאות השגתו לפי שזה הוא כלל החכמה כולם אבל אזכרה דרך ספור בלבד, ומקראי התורה מעידים על נבואת נביאים הרבה:

ר' יוסף אלבו, ספר העקרים - מאמר שלישי פרק ח

ויתבאר מכל זה כי הדברים הנרצים אצל הש"י אי אפשר שידעו כולם בשום צד אם לא ברצון אלהי בשפע מיוחד מושפע ממנו לדבר הזה בלבד ולזה היה גדר הנבואה לפי זה הדרך שהוא שופע מהש"י על הכח הדברי אשר באדם אם באמצעות הכח המדמה ואם בזולתו מודיע לו ע"י מלאך או בזולתו דברים או ענינים אין בטבע האדם שידעם מעצמו וזה אם להישרתו ואם להישרת זולתו אל מול ההצלחה כדי להגיע האנשים אל התכלית האנושי:

ספר הכוזרי - מאמר ראשון אות א - ל

(י) אמר הכוזרי: רואה אני כי אכן אין לי לשאול כי אם את היהודים שהם שארית בני ישראל רואה אני כי הם הם ההוכחה לדבר כי אכן יש לאלוה תורה בארץ: אז שלח לקרא לאחד החכמים היהודיים וישאלהו לאמונתו:

(יא) אמר לו החבר: אני מאמין באלהי אברהם יצחק ויעקב אשר הוציא את בני ישראל באותות ובמופתים ממצרים וכלכלם במדבר והנחילם את ארץ כנען אחרי אשר העבירם את הים ואת הירדן במופתים רבים ואשר שלח אליהם את משה בתורתו ואחריו אלפי נביאים שכלם קראו אל תורתו ביעדם שכר טוב לכל שומרה וענש לכל עובר עליה אנחנו מאמינים בכל הכתוב בתורה הזאת והדברים ארכים:

נדרים דף כב.ב

רב נחמן בר יצחק אמר: בידוע שעונותיו מרובין מזכותיו, שנאמר: (משלי כט) ובעל חימה רב פשע. אמר רב אדא ברבי חנינא: אלמלא (לא) חטאו ישראל - לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד, שערכה של ארץ ישראל הוא, מאי טעמא? (קהלת א) כי ברוב חכמה רב כעס.

רמב"ם, משנה תורה - הלכות יסודי התורה פרק ז

א מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם, ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה גבור במדותיו ולא יהא יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד והוא בעל דעה רחבה נכונה עד מאד, אדם שהוא ממולא בכל המדות האלו שלם בגופו כשיכנס לפרדס וימשך באותן הענינים הגדולים הרחוקים ותהיה לו דעה נכונה להבין ולהשיג והוא מתקדש והולך ופורש מדרכי כלל העם ההולכים במחשכי הזמן והולך ומזרז עצמו ומלמד נפשו שלא תהיה לו מחשבה כלל באחד מדברים בטלים ולא מהבלי הזמן ותחבולותיו אלא דעתו פנויה תמיד למעלה קשורה תחת הכסא להבין באותן הצורות הקדושות הטהורות ומסתכל בחכמתו של הקב"ה כולה מצורה ראשונה עד טבור הארץ ויודע מהן גדלו, מיד רוח הקודש שורה עליו, ובעת שתנוח עליו הרוח תתערב נפשו במעלת המלאכים הנקראים אישים ויהפך לאיש אחר ויבין בדעתו שאינו כמות שהיה אלא שנתעלה על מעלת שאר בני אדם החכמים כמו שנאמר בשאול והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר.

ב הנביאים מעלות מעלות הן, כמו שיש בחכמה חכם גדול מחבירו כך בנבואה נביא גדול מנביא, וכולן אין רואין מראה הנבואה אלא בחלום בחזיון לילה, או ביום אחר שתפול עליהן תרדמה כמו שנאמר במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו, וכולן כשמתנבאים אבריהן מזדעזעין וכח הגוף כשל ועשתנותיהם מתטרפות ותשאר הדעת פנויה להבין מה שתראה, כמו שנאמר באברהם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו, וכמו שנאמר בדניאל והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח.

ג הדברים שמודיעים לנביא במראה הנבואה דרך משל מודיעין לו ומיד יחקק בלבו פתרון המשל במראה הנבואה וידע מה הוא, כמו הסולם שראה יעקב אבינו ומלאכים עולים ויורדים בו והוא היה משל למלכיות ושעבודו, וכמו החיות שראה יחזקאל והסיר נפוח ומקל שקד שראה ירמיה והמגלה שראה יחזקאל והאיפה שראה זכריה, וכן שאר הנביאים, מהם אומרים המשל ופתרונו כמו אלו, ויש שהן אומרים הפתרון בלבד, ופעמים אומרים המשל בלבד בלא פתרון כמקצת דברי יחזקאל וזכריה וכולן במשל ודרך חידה הם מתנבאים.

ד כל הנביאים אין מתנבאין בכל עת שירצו אלא מכוונים דעתם ויושבים שמחים וטובי לב ומתבודדים, שאין הנבואה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות אלא מתוך שמחה, לפיכך בני הנביאים לפניהם נבל ותוף וחליל וכנור והם מבקשים הנבואה וזהו שנאמר והמה מתנבאים כלומר מהלכין בדרך הנבואה עד שינבאו כמו שאתה אומר פלוני מתגדל. ה אלו שהם מבקשין להתנבא הם הנקראים בני הנביאים, ואע"פ שמכוונים דעתם אפשר שתשרה שכינה עליהן ואפשר שלא תשרה....

ז הנביא אפשר שתהיה נבואתו לעצמו בלבד להרחיב לבו ולהוסיף דעתו עד שידע מה שלא היה יודע מאותן הדברים הגדולים, ואפשר שישולח לעם מעמי הארץ או לאנשי עיר או ממלכה לכוון אותם ולהודיעם מה יעשו או למונעם ממעשים הרעים שבידיהם, וכשמשלחים אותו נותנין לו אות ומופת כדי שידעו העם שהאל שלחו באמת, ולא כל העושה אות ומופת מאמינים לו שהוא נביא, אלא אדם שהיין יודעים בו מתחלתו שהוא ראוי לנבואה בחכמתו ובמעשיו שנתעלה בהן על כל בני גילו והיה מהלך בדרכי הנבואה בקדושתה ובפרישותה ואח"כ בא ועשה אות ומופת ואמר שהאל שלחו מצוה לשמוע ממנו שנאמר אליו תשמעון, ואפשר שיעשה אות

היסוד הששי - הנבואה

ומופת ואינו נביא וזה האות יש לו דברים בגו, ואעפ"כ מצוה לשמוע לו הואיל ואדם גדול וחכם וראוי לנבואה [הוא] מעמידים אותו על חזקתו, שבכך נצטוונו כמו שנצטוונו לחתוך את הדין ע"פ שני עדים כשרים ואע"פ שאפשר שהעידו בשקר הואיל וכשרים הם אצלנו מעמידין אותן על כשרותן, ובדברים האלו וכיוצא בהן נאמר הנסותרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו, ונאמר כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב.

רמב"ם משנה תורה - הלכות יסודי התורה פרק 2

א כל נביא שיעמוד לנו ויאמר שה' שלחו אינו צריך לעשות אות כאחד מאותות משה רבינו או כאותות אליהו ואלישע שיש בהם שינוי מנהגו של עולם, אלא האות שלו שיאמר דברים העתידיים להיות בעולם ויאמנו דבריו שנאמר וכי תאמר בלבבך איכה נדע הדבר וגו', לפיכך כשיבוא אדם הראוי לנבואה במלאכות השם ולא יבוא להוסיף ולא לגרוע אלא לעבוד את ה' במצות התורה אין אומרין לו קרע לנו הים או החיה מת וכיוצא באלו ואחר כך נאמין בך, אלא אומרים לו אם נביא אתה אמור דברים העתידיים להיות והוא אומר ואנו מחכים לראות היבואו דבריו אם לא יבואו, ואפילו נפל דבר קטן בידוע שהוא נביא שקר, ואם באו דבריו כולן יהיה בעינינו נאמן. ב ובודקין אותו פעמים הרבה אם נמצאו דבריו נאמנים כולן הרי זה נביא אמת כמו שנאמר בשמואל וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא לה'.

ג והלא המעוננים והקוסמים אומרים מה שעתיד להיות ומה הפרש יש בין הנביא ובינים, אלא שהמעוננים והקוסמים וכיוצא בהן מקצת דבריהם מתקיימין ומקצתן אין מתקיימין, כענין שנאמר יעמדו נא ויושיעוך הוברי שמים החוזים בכוכבים מודיעים לחדשים מאשר יבאו עליך, מאשר ולא כל אשר, ואפשר שלא יתקיים מדבריהם כלום אלא יטעו בכל כענין שנאמר מפר אותות בדים וקוסמים יהולל, אבל הנביא כל דבריו קיימין שנאמר כי לא יפול מדבר ה' ארצה, וכן הוא אומר הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת מה לתבן את הבר נאם ה', כלומר שדברי הקוסמים והחלומות כתבן שנתערב בו מעט בר ודבר ה' כבר שאין בו תבן כלל, ובדבר הזה הכתוב הבטיח ואמר שאותן הדברים שמודיעין המעוננים והקוסמים לאומות ומכזבין הנביא יודיע לכם דברי אמת ואין אתם צריכין למעונן וקוסם וכיוצא בו שנאמר לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגו' כי הגוים האלה וגו' ואמר נביא מקרבך מאחך וגו', הא למדת שאין הנביא עומד לנו אלא להודיענו דברים העתידיים להיות בעולם משובע ורעב מלחמה ושלוה וכיוצא בהן, ואפילו צרכי יחיד מודיע לו, כשאלו שאבדה לו אבדה והלך לנביא להודיעו מקומה, וכיוצא באלו הדברים הוא שיאמר הנביא לא שיעשה דת אחרת או יוסיף מצוה או יגרע.

ספר מורה הנבוכים חלק ב פרק לו

דע כי אמתת הנבואה ומהותה הוא שפע שופע מאת השם ית' באמצעות השכל הפועל, על הכח הדברי תחלה, ואחר כך ישפע על כח המדמה, וזאת היא היותר עליונה שבמדרגות האדם ותכלית השלמות אשר אפשר שימצא למינו, והענין ההוא הוא תכלית שלמות הכח המדמה, וזה ענין אי אפשר בכל איש בשום פנים ואינו ענין יגיעו אליו (ג"ח אלא) בשלמות בחכמות העיוניות והטבת המדות, ואפילו יהיו כלם בתכלית מה שיוכלו להיות מן הטוב והנאה שבהם, עד שיחובר אליו שלמות הכח המדמה בעקר היצירה בתכלית מה שאיפשר, וכבר ידעת ששלמות אלו הכחות הגופיות אשר מכללם הכח המדמה, אמנם הוא נמשך לטוב שבמזגים שיהיה לאבר ההוא הנושא לכח ההוא, ולטוב שבשעורים שיהיה לו, ולזכה שבליחות שתהיה לו, וזה ענין א"א שיתמלא חסרונו בהנהגה בשום פנים, כי האבר שמזגו רע בשרש היצירה, תכלית ההנהגה המשוה לו שתעמידהו על קצת בריאות ולא שתחזירהו למעולה שבתכונותיו, אמנם אם יהיה חליו בשעורו, או בהנחתו, או בעצמו, ר"ל עצם החמר אשר נתהוו ממנו, זה מה שאין תחבולה בו, ואתה יודע זה כולו ואין תועלת בהאריך בביאורו, וכבר ידעת עוד פעולת זה הכח המדמה מזכור המוחשים והרכבתם והחקוי אשר בטבעו, ושהגדולה שבעולותיו והנכבדת שבהם, אמנם יהיה בנח החושים ובבטולם מפעולותיהם, אז ישפע עליו קצת שפע כפי ההכנה, והוא הסבה בחלומות הצודקות, והוא בעצמו סבת הנבואה, ואמנם יתחלפו ברב או במעט לא במין, כבר ידעת המשך מאמרם חלום אחד מס' בנבואה, ולא יפול השיעור בין שני הדברים מתחלפים במין אין ראוי שיאמר שלמות האדם כך וכך כפל משלמות הסוס, וכבר השיבו זה הענין בב"ר ואמרו נובלת נבואה חלום, וזה דמוי נפלא, וזה כי נובלת הוא הפרי בעצמו ואישו אלא שנפל קודם שלמותו וקודם שיתבשל, כך פועל הכח המדמה בעת השינה היא פעולתו בעת הנבואה אלא שיש בו קצור ולא הגיע אל תכליתה, ולמה אודיעך זה מדבריהם ז"ל ונניח כתובי התורה, אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו, הנה כבר הגיד לנו ית' אמתת הנבואה ומהותה והודיענו שהיא שלמות יבא בחלום או במראה, ומראה שם נגזר מן ראה, והוא שיגיע לכח המדמה משלמות הפעל עד שיראה הדבר כאלו הוא מחוץ, ויהיה הענין אשר יראהו כאלו בא לו ע"ד ההרגשה היוצאת, ואלו שני החלקים בהם מדרגות הנבואה כלם כמו שיתבאר, רצוני לומר במראה או בחלום, וכבר נודע שהענין אשר יהיה האדם בעת יקיצתו והשתמש חושיו מתעסק בו מאד שוקד עליו נכסף לו, הוא אשר יעשה הכח המדמה בו בעת השינה בהשפיע השכל עליו כפי הכנתו, וההמשל בזה והרבות המאמר בו מותר, שזה הענין מבואר כבר ידעהו כל אדם, והוא דומה להשגת החושים, אשר לא יחלוק בה שום אדם משלמי הדעת, המוטבעת באדם. ואחר אלו ההקדמות תדע כי כשיהיה איש מן האנשים עצם מוחו בעקר בריאותו על תכלית שוויו, בזכות חמרו ומזגו המיוחד בכל חלק מחלקיו ובשעורו והנחתו ולא ימנעוהו מונעים מזגיים מפני אבר אחד, ואחר כן האיש ההוא למד והתחכם עד שיצא מן הכח אל הפעל והיה לו שכל אנושי על שלמותו ותמותו, ומדות אנושיות טהורות שוות, והיו תשוקותיו כלם לדעת סודות זה המציאות וידיעת סבותיו, ומחשבתו לעולם נשקפת לעיניו הנכבדים, והשגחתו אמנם היא בדיעת האל ובחינת פעולותיו ומה שצריך שיאמן בזה, ויהיה מי שכבר התבטלה מחשבתו ותשוקתו לעיניו הבהמיים ר"ל בחירת תענוג המאכל והמשתה והמשגל, ובלבד החוש הממשש אשר באר אריסטו"ו במדות ואמר בשזה החוש חרפה לנו, ומה טוב מה שאמר כי באמת הוא חרפה, מפני שהוא לנו מאשר אנחנו ב"ח ולא דבר אחר, כשאר הבהמות, ואין בו דבר מענין האנושות, אמנם שאר התענוגים החושים, כריח, והשמע, והראות, ואע"פ שהם גשמיים הנה ימצא בהם עת אחת תענוג לאדם מאשר הוא אדם כמו שבאר זה אריסטו"ו, וכבר נתגלגל המאמר במה שאין מן הענין אלא שהוא צריך אליו, כי רוב מחשבות הנודעים מאנשי החכמה נטרדות בהנאות זה החוש ונכספות אליו, ויפלאו עם זה איך לא

היסוד הששי - הנבואה

ינבאו אם תהיה הנבואה ממה שבטבע, וכן ראוי עוד שיהיה זה האיש כבר נתבטלה מחשבתו ותשוקתו לרשויות ולשררות שאינם אמיתיות, ר"ל בקשת הנצח או הגדיל העם לו והמשיך כבודם אליו ועבודתם אותו מפני זה לבדו, אבל יראה האנשים כולם כפי עניינים אשר הם לפי העניינים ההם בלא ספק כבהמה או כחיה, אשר לא יחשוב השלם המתיחד כשיחשוב בהם אלא בצד ההנצל מהזק המזיק מהם כשיזדמן לו עמם ההשתתפות, או לקבל תועלת במה שיקובל בו תועלת מהם אם יצטרך אליו לצורך מצרכיו, והאיש אשר זה תארו אין ספק כשיעשה כחו המדמה אשר הוא בתכלית השלמות, וישפע עליו מן השכל כפי שלמותו העיוני, שלא ישיג אלא עניינים אלהיים נפלאים מאד, ולא יראה זולת האל ומלאכיו, ולא ישער ולא תהיה לו ידיעה אלא בעניינים הם דעות אמיתיות והנהגות כוללות לתקון בני אדם קצתם עם קצתם. וידוע שאלו הג' העניינים אשר כללנום והם שלמות הכח הדברי בלמוד, ושלמות הכח המדמה ביצירה, ושלמות המדות בבטול המחשבה בכל התענוגים הגופיים והסר התשוקה למיני ההגדלות הסכליות הרעות, יש בהם בין השלמים יתרון רב בזה על זה מאד, ולפי זה היתרון בכל ענין משלשת העניינים האלו יהיה יתרון מדרגות הנביאים כולם זו על זו. וכבר ידעת כי כל כח גופני יחלש וילאה ויפסד עת ויבריא עת אחרת, וזה הכח המדמה כח גופני בלא ספק, ולזה תמצא הנביאים תבטל נבואתם בעת האבל או בעת הכעס וכיוצא בהם, כבר ידעת אמרתם אין הנבואה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות, ושיעקב אבינו לא באתהו נבואה כל ימי אבולו, להתעסק כחו המדמה בהפקד יוסף, ושמשו רבינו ע"ה לא באתהו הנבואה כבואה מקודם מאחר תלונת המרגלים עד שמתו כל דור המדבר אנשי המלחמה, בעבור שנלאה לסבלם לרב תלונותיהם, ואע"פ שהוא ע"ה לא היה לכה המדמה בנבואתו מבוא אבל שפע השכל עליו מבולתי אמצעותו, כמו שזכרנו פעמים שהוא לא יתנבא במשל כשאר הנביאים, והנה יתבאר זה ואין זה ענין הפרק. וכן עוד תמצא קצת הנביאים נבאו מדת זמן אחת ואחר כן נפסקה הנבואה מהם ולא התמידה להם בעבור מקרה שנתחדש, וזאת היא הסבה העצמית הקרובה בהפסק הנבואה בזמן הגלות בלא ספק, כלומר עצלות או עצבות שיהיה לאדם בענין מן העניינים, ויותר רע מזה היותו עבד נקנה נעבד לסכלים הזונים, אשר קבצו העדר הדבר האמתי ותגבורת כל התאוות הבהמיות ואין לאל ידו, ובזה יעדנו רע והוא אשר רצה באמרו, ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו, ואמר מלכה ושריה בגוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו חזון מה', וזה אמת מבואר העלה כי הכלי כבר נתבטל, והוא הסבה גם כן בשוב הנבואה לנו על מנהגה לימות המשיח מהרה יגלה כמו שיעד:

העמק דבר על בראשית פרק כג פסוק א

שני חיי שרה. מיותר ואין כן בכ"מ זה הלשון. והנה כבר פירשנו כ"פ פ' חיים בלשה"ק בשתי משמעות. אחת חיים ולא מות. ב' שמח ועלז ולא עצבון. כענין שאמרו ביומא ס"פ בא לו. שנות חיים ושלוש שנים המתהפכות מרעה לטובה. וכן בארצות החיים מקום שוקים. תמן שובעא כו'. וע' מש"כ דברים פ' ואתחנן עה"פ ואתם הדבקים וגו'. ואחר כ"ז יש להתבונן במה שאמרו שאברהם היה טפל לשרה בנביאות. ואין זה לאל תימא. האדם הגדול אשר דבר עמו ה' כ"פ. יהיה טפל לשרה של דבר עמה ה' כ"א דבור א' לא כי צחקת. ומפרשים ברבה שהוא דבר ה'. אלא הכונה הוא שהיה טפל ברוה"ק. שהרי שני דברים הם רוח"ק הוא מה שאדם מתבודד ומשרה עליו רוח"ק ויודע מה שרוואה. אמנם לא דבר עמו ה'. ונבואה הוא בחינה גדולה ורבה מזה כמו שביארנו. ודוד המלך ע"ה זכה לשניהם ואמר רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני. היינו רוח ה' הוא רוח"ק המופיע על דבר עצמו. וגם מלתו על לשוני שהוא נבוא ממש. ואברהם היה גדול בנבואה משרה. אבל ברוה"ק היתה שרה מצוינת יותר מא"א. והסיבה לזה הוא משני טעמים. א' שאברהם בצדקו היה מנהיג העולם ומדריכם לעבודת ה' וכמו שכ' לפנינו נשיא אלהים ויבואר לפנינו. ומי שעסקו עם המון רבה אינו יכול להתבודד כ". משא"כ שרה היתה יושבת באהלה בקדושה וטרה (וע' מש"כ הגאון חתם סופר בהקדמתו בזה דברים ראויים אליו ז"ל). שנית דאין רוח"ק חל אלא מתוך שמחה ש"מ. ושרה זה צדקתה להפלא שהיתה באמונתה בבטחון חזק מאד נעלה כמו שמבואר ברבה שאמרה שרה לא"א את בהבטחה ואני באמונה ומי שבה מכח הבטחה ידוע מאמרם ז"ל אין הבטחה לצדיקים בעוה"ז שמא יגרום החטא. וע' מש"כ לעיל י"ד י'. משא"כ שרה שהיתה חזקה באמונתה בלי שום הבטחה ע"כ לא נתעצבה בכל ימי חייה והיתה שקועה ברוה"ק. וזהו דבר הכתוב שני חיי שרה. דשנים שלה כולם היו בחיי שמחה ונפש המעלה ונשגב בחיי רוחני. וכענין לשון גמ' מספר ימיו כפלים. כך אמר הכתוב דשני חייה היו שני פעמים משום שהיו חייה עליזים וסמוכים בה' מבטחה. ונראה עוד לפרש ע"פ הפשט משמעות שני מספר שני. ובאשר שרה נעשית ילדה אחרי זקנה וחזרה לספר חליפות השנים וא"כ היה לה שני פעמים חליפות השנים. בראשונה חיתה תשעים שנה. ובשניה ל"ז שנים. וסך הכל שני חיי שרה היו מאה ועשרים ושבע שנים וע' בעל הטורים: